

REDAKCIJOS SKILTIS

Kauno medicinos universiteto Visuomenės sveikatos fakultetui – 10 metų

Vilius Grabauskas

Žurnalo „Medicina“ Vyriausiasis redaktorius

Socialinė ir ekonominė pažanga, ypač sparčiai vykusi antrojoje dvidešimtojo amžiaus pusėje, lėmė ir žmonijos sveikatos situacijos epidemiologinę transformaciją. Infekcinės bei aplinkos taršos sukeltos ligos užleido vietą lėtinėms neinfekcinėms ligoms, kurios palaipsniui tapo didžiausia sveikatos problema ne tik ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse, bet ir visame pasaulyje. Ne išimtis ir Lietuva, kurioje, gyventojų sveikatos situaciją vertinant mirtingumo rodikliais, beveik devynios mirtys iš dešimties yra nuo kraujotakos sistemos, onkologinių, kvėpavimo sistemos ligų bei išorinių priežasčių. Ieškant lėtinių neinfekcinių ligų priežasčių, buvo atlikta daugybė mokslinių tyrimų, sukaupta pakankamai duomenų, įrodančių, jog šios patologijos vystymąsi lemia daug socialinių ir ekonominių bei gyvensenos veiksnių. Epidemiologijos mokslo bei profilaktinės medicinos pažanga parodė būdus, kaip derėtų mažinti riziką sirgti lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis įgyvendinant visuomenės sveikatos programas. Todėl iškilo poreikis ir būtinybė rengti naujos kartos visuomenės sveikatos specialistus, kurių žinios, kompetencija bei gebėjimai leistų planuoti ir įgyvendinti mokslu pagrįstas moderniosios visuomenės sveikatos programas.

Toks pat poreikis iškilo ir Lietuvai, juo labiau, kad formalųjų moderniosios visuomenės sveikatos universitetinių studijų Lietuvoje iki 1994 m. nebuvo. Vilniaus universiteto Medicinos fakultete nuo 1962 m. pagal medicinos gydytojų rengimo modelį buvo rengiami gydytojai higienistai. Ilgalaikio tarptautinio bendradarbiavimo dėka, visų pirma su Pasaulio sveikatos organizacija (PSO), Kauno medicinos universitete (anksčiau institute, vėliau akademijoje) atliekami epidemiologiniai tyrinėjimai sudarė sąlygas susipažinti bei įsisavinti šiuolaikinės kovos su lėtinėmis ne-

infekcinėmis ligomis koncepcijas. Palaipsniui parengta daug specialistų, sugebančių ne tik pagal aukštus tarptautinius standartus atlikti mokslinius tyrimus, bet ir perteikti šias žinias bei sugebėjimus studijuojančiam jaunimui (1). 1990 m. pradėjus reformuoti Lietuvos sveikatos sistemą, ypač išryškėjo moderniosios visuomenės sveikatos specialistų stygius, todėl neatsitiktinai po atitinkamo pasirengimo 1994 m. Kauno medicinos universitete atidarytas savarankiškas Visuomenės sveikatos fakultetas, startavęs ketverių metų visuomenės sveikatos mokslų studijų programa. Intensyvus darbas ir glaudus tarptautinis bendradarbiavimas su PSO, Šiaurės šalių Visuomenės sveikatos mokykla, dalyvavimas Europos Sąjungos remiamuose projektuose kartu su Prancūzijos, Suomijos bei Švedijos specialistais sudarė sąlygas jau 1998 m. pradėti visuomenės sveikatos magistro ir doktorantūros studijų programas. Šiuo metu Kauno medicinos universitete sėkmingai funkcionuoja trijų pakopų moderniosios visuomenės studijų (bakalauro, magistro bei doktorantūros) ir baigiama susisteminti testinių studijų programa. Visuomenės sveikatos mokslus 2003–2004 mokslo metais įvairiose studijų programose studijavo 442 klausytojai: 213 – pagrindinėse (bakalauro), 193 – magistro (98 dieninėse ir 95 neakivaizdinėse) ir 32 – doktorantūros studijų programose.

Visuomenės sveikatos fakultetas dar labai jaunas – jam tik 10 metų. Tačiau jo indėlis į taip reikalingą Lietuvos sveikatos sistemai specialistų rengimą iš tiesų ženklus. Jo specialistų atliekami moksliniai tyrinėjimai žinomi ir vertinami ne tik Europoje, bet ir plačiai už jos ribų. Šiame žurnalo numeryje pateikiami visuomenės sveikatos mokslų krypties straipsniai atspindi tik nedidelę dalį plačių mokslinių tyrinėjimų.

Ten-year anniversary of the Faculty of Public Health of Kaunas University of Medicine

Vilius Grabauskas

Editor-in-Chief of Journal "Medicina"

The social-economic progress, which was especially remarkable during the second half of the twentieth century, has greatly influenced epidemiological transition in human health. Chronic noncommunicable diseases gradually became a priority health problem globally, replacing in many instances infectious and environmental ones or presenting a double burden in less developed societies. Lithuania was not an exception where today nine out of ten deaths are caused by diseases of the circulatory system, cancer, external causes and chronic respiratory diseases.

Intensive etiological research has accumulated enough evidence that social-economic as well as lifestyle related factors are major contributors to the development of chronic noncommunicable diseases. Epidemiological research and progress in preventive medicine has shown the ways on how the risk for the development of noncommunicable diseases could be lowered through the implementation of large scale community based public health programs. It became obvious that to cope effectively with these new epidemics the training of a new generation of public health specialists able to plan and implement evidence based large-scale public health programs is a necessity.

This was also true for Lithuania, especially that until 1994 there was no formal university based training in new public health in the country. Since 1962 the sanitary physicians (hygienists) were trained at the Faculty of Medicine at Vilnius University following the training model for medical personnel. Long-lasting international collaboration of Kaunas University of Medicine (until 1990-ies Institute and Academy) first of all with the World Health Organization (WHO) in epidemiological research was the prerequisite for acquaintance with and adoption of contemporary concepts for the prevention and control

of major noncommunicable diseases. The critical mass of specialists working at international standards and who also were able to transmit this knowledge and skills to a younger generation was gradually increasing (1). When Lithuanian health system reform has started in 1990-ies the shortage of qualified personnel in new public health became obvious. This was not by chance that after a preparatory work an independent Faculty of Public Health was opened at Kaunas University of Medicine in 1994. It started with four-year bachelor degree program in public health. Intensive work and close collaboration with the WHO, Nordic School of Public Health, participation in European Union supported projects together with France, Finland and Sweden was the prerequisite to open master and doctoral (PhD) programs in 1998. A present three-step program in new public health (bachelor, master, and PhD) is successfully functioning at Kaunas University of Medicine and a systematic program for continuous education is being finalized. During the academic year 2003–2004 442 fellows were enrolled in various study programs: 213 students in bachelor program, 193 students – in master degree program (98 in regular and 95 in continuous), and 32 fellows – in PhD program.

The Faculty of Public Health is indeed young – ten years only. However, it has already made substantial contribution in training public health professionals whose expertise is especially important and needed in the process of reforming health system in the country. The research carried out by the specialists of this Faculty is well known in Europe and beyond. Papers published in this issue of the journal reflect only a small proportion of research being carried out at Kaunas University of Medicine in the area of public health.

Correspondence to V. Grabauskas, Department of Preventive Medicine, Kaunas University of Medicine, Eivenių 4, 50166 Kaunas, Lithuania. E-mail: vilgra@kmu.lt

Literatūra

1. Grabauskas V. Nuo klasikinių epidemiologinių tyrimų iki sveikatos politikos formavimo (Kauno-Roterdamo epidemiologinės programos patirtis). (From classical epidemio-

logical research to health policy formulation: contribution of Kaunas-Rotterdam Intervention Study.) *Medicina* (Kaunas) 2003;39(12):1184-92.